

Niekoľko slov o histórii mesta Slovenský Komláš

I. časť

24. apríla 1746 prišli prvý osadníci, poddaný grófa Jozefa Rudňanského na pustatinu Komláš. Rozhodnutie grófa presťahovať Slovákov, evanjelikov augsburského vyznania, z Békéšskeho Svätého Ondreja bolo iste vedené rukou Božou, veď sa uskutočnilo práve na 200. výročie úmrtia Dr. Martina Luthera, cirkevného reformátora hlboko a naveky zapísaného do histórie ľudstva. Všetky tieto rodiny boli vyznávači jeho učenia. Možno práve preto sa táto osada rozvinula do rozmerov aké máloktorá osada dosiahla. O ďalších 200 rokov, keď v roku 1946 mala už viac ako 11 000 obyvateľov stala sa najväčšou slovenskou obcou v Maďarsku.

Prvých 42 rodín, ktoré sa prisťahovali na pustatinu Komláš už cca 3 -5 rokov bývali v Békéšskom Svätom Ondreji – Békészentandrasi. V tejto osade mal gróf Rudňanský dve rôzne skupiny poddaných: Slovákov evanjelikov augsburského vyznania a Maďarov katolíkov. A ako to už v ľudskom pokolení býva tieto dve skupiny mali dosť často nezhody. Táto neznášanlivosť spôsobovala zemepánovi problémy, ktoré z času na čas musel riešiť. Rozhodol sa preto jednu skupinu odsunúť a založiť v osade bezkonfliktné jednojazyčné a jedného vierovyznania, obyvateľstvo. Prečo práve rozhodnutie padlo na Slovákov žiadny historický dokument neuvádza. Slováci si za novú lokalitu vybrali pustatinu Sentetorňu. S týmto výberom však gróf nesúhlasil a z moci zemepána im ponúkol príkazom pustatinu Komlášsku. Citát z knihy Mateja Markoviča sarvašského ECAV farára – Krátka správa Mateja Markoviča o prírode a o vlastnostiach rovinatého kraja, ktorý dve veľmi dobre známe dácke rieky Marusius (*Maruša*) a Chryzius (*Kőrös*), ako kraj hojne navštevovaný, obtekajú - z roku 1748: „**K tomu boli donútení.**“ Toto konštatovanie nebolo uvádzané v žiadnej doteraz vydanéj publikácii.

Dvory, stavebné pozemky, nevymeral na mieste kde sa predtým, ako ju Turci vyplienili, rozprestierala pôvodná osada, ale južnejšie hneď pri potoku Száraz ér –(*Suchá žila*) . Podľa dnešného pomenovania ulíc bola dedina založená od potoku Suchá žila a Kereszt, Táncsics, Gajdács Pál a Tass ulicami.

Zo 42 rodinami gróf uzatvoril zmluvu, kde boli uvedené podmienky za akých im pustatinu prenajíma. Na základe týchto podmienok poddaný už neboli klasickými poddanými povinnými *robotovať na panskom* stali sa takzvanými taxalistami. Taxalista je poddaný, ktorý má už svoj majetok, ktorý môže zveľaďovať a pánovi je povinný odvádzať, v našom prípade 9 čiastku zo všetkého čo vyprodukuje s povinnosťou tieto produkty dopraviť priamo do rezidencie zemepána.

Takto bo položený základ najväčšej obce v Rakúsko-uhorskej krajine a po prvej svetovej vojne aj v regentstve Maďarskom.

Menoslov prvých rodín zakladajúcich osadu

Menoslov tých 42 rodín, ktoré prišli na základe zmluvného vzťahu s grófom Jozefom Rudňanským:

Jakub Ančík, *alebo Ančin lebo priezvisko Ančík sa nikde v matrike osady nenachádza*; Peter Benčík; Ondrej Biriak; Ondrej Bielik; Juraj Bogár; Martin Bogár; Juraj Cerovsky; Augustín Domanovsky; Pavel Ecet, *alebo Ocet- toto priezvisko poddaného je uvedené v monografii mestečka Očová na súpise poddaných grófa Ladislava Czákyho z roku 1663*; Matej Hrivnák; Michal Ištván; Ondrej Jačiansky; František Kiš; Matej Klement; Juraj Koška; Ján Kováč; Pavel Lehotsky; Michal Leginsky; Martin Lecho; Michal Matajs; Juraj Varga; Ján Molnár; Ondrej Moťovsky; Juraj Paulik; Ondrej Petrina; Ján Pokorády, *toto bude asi pomaďarčené priezvisko – Pokoradsky, lebo sa aj v tejto podobe neskôršie v obci objavuje*; Pavol Rybársky; Jakub Rimovsky; Ondrej Roskoš; Juraj Roskoš; Matej Roskoš; Juraj Spišák, *neskoršie toto priezvisko prešlo do podoby Spišjak*; Blažej Tóth; ...Tóth Hradsky, *krstné meno nebolo uvedené*; Matej Tóth; Pavol Tóth; Benjamín Varga; Matej Turčan; Ondrej Tuška; Ján Tuška; Juraj Urban; Juraj Vajaš

Menoslov druhej skupiny poddaných, ktorá prišla na pustatinu Komlós mimo zmluvy

Títo prišli tak z hornouhorských žúp ako aj z osád už skôr založených na Dolnej zemi. (Bekéšska Čaba, Sarvaš, Alberti, Berinčok atd.) Boli to v mnohých prípadoch príbuzní členov z prvej skupiny. Potvrdzujú to aj priezviská, ktoré naozaj nemuseli byť náhodné.

Juraj Adamík; Matej Adamov; Pavol Adamov; Michal Antal; Ondrej Blaško; Martin Balla; Ján Barušík; Pavol Benčík; Juraj Beňo; Ondrej Bobál; Ján Bogár; Matej Čížik; Pavol Dudík; Tomáš Francisci; Matej Ďurkov; Michal Híreš; Ján Hrivnák; Ondrej Jonáš; Michal Pipiš; Ján Pirovsky alebo Birovsky; Ondrej Pliešovský; Ondrej Roskoš; Martin Roskoš; Ján Rosa; Michal Šarkan; Tobíáš Sartórius; Matej Šimko; Jozef Strel; Ondrej Sudický; Michal Kacov; Ondrej Kmeť; Adam Kmeťko; Michal Konček; Štefan Kováč; Michal Kováč; Ján Koreň; Ján Lanione; Ján Lipták; Martin Lóci; Martin Lomjansky; Ondrej Macai *alebo Makai, táto forma priezviska sa podnes zachovala*. Ján Mesaroš; Ondrej Miklovjeh; Matej Molnár; Ján Moťovsky; Peter Mravík; Pavol Petráš; Martin Tajat; Ján Teriakovsky; Ondrej Tosecky; Juraj Tosecky; Abrahám Ungr; Jakub Urban; Michal Vajda; Ján Urban; Ján Zajac; Pavol Žiga

Veľká časť týchto poddaných od svojich zemepánov ušla. Gróf Jozef Rudňansky za týchto utečencov mal so svojimi súkmeňovcami spory a súdy. Podľa dobových dokumentov vraj sa gróf česne a statočne s nimi pokonal, keď za utečencov riadne zaplatil.

Menoslov detí, ktoré sa narodili na pustatine Komlós v roku 1746

Matriku začal písať farár ECAV Ján Szarkotzy, ktorého si osadníci doniesli so sebou. Kde úradoval žiadna literatúra neuvádza, veď po príchode na pustatinu ešte ani rodiny nemali príbytky nie tak faru. Nuž tak, či tak prvý a druhý list matriky potvrdzuje, že sa pán farár ihneď ujal svojej funkcie. Prepis z matriky je urobený slovenskou abecedou a doplnený vysvetlivkami ak to bude potrebné.

Rok 1746

1. 27. Apríl narodil sa Juraj Šarkan. Otec Michal Šarkan. Matka Dorota. Krst. rod.- Peter a Helena Benčíkovci.
2. 25. Mája narodil sa Pavol Tot. Otec Baltazár Tot. Matka C.... Krst. rod.- Peter Benčík Katarína Urbanová
3. 31. Mája narodil sa Ján Lomsky (*pravdepodobne Lomijansky*) Otec Martin. Matka (*nenapísaná*). Krst. rod.- Ondrej Sudicky a Mária Vargová Beňová.
4. 12. Júna narodil sa Pavol Dudik. Otec Pavol. Matka Dorota Dudiková. Krst. rod.- Matúš Turčan a Alžbeta Spevárová.
5. 19. Júna sa narodila Mária Tušková. Otec Ondrej. Matka Dorota Tušková. Krst. rod.- Jakub Urban a Eva Roskošová.
6. 6. Júla narodil sa Ján Klement. Otec Matúš. Matka Dorota Klementová. Krst. rod.- Matúš a Katarína Roskošová.
7. 18. Júla narodila sa Alžbeta Tajatová. Otec Martin. Matka Mária Tajatová. Krst. rod.- Ján Lanione a Dorota Vajašová.
8. 9. Augusta narodil sa Adam Petrina. Otec Ondrej. Matka Dorota Petrinová. Krst. rod.- Martin Vajaš a Dorota Cerovská.
9. 22. Augusta narodil sa Ján Koreň. Otec Ján. Matka Katarína Koreňová. Krst. rod.- Šimon Bartušik a Helena Benčíková.
10. 7. Októbra narodil sa Juraj Bogár. Otec Juraj. Matka Dorota Bogárová. Krst. rod.- Juraj Cerovsky a Helena Benčíková.
11. 9. Októbra narodil sa Štefan Tosedsky. Otec Ondrej. Matka Žofia Tosedská. Krst. rod.- Ondrej Petrina a Dorota Petrinová .
12. 3. Novembra narodila sa Katarína Zajacová. Otec Ján. Matka Zajacová. Krst. rod.- Ján Mesaroš a Dorota Cerovská.
13. 7. Novembra narodila sa Katarína Ungrová. Otec Abrahám Ungr. Matka Mária Tomanová. Krst. rod.- Juraj Cerovsky a Anna Diablická.
14. 10. Novembra narodila sa Alžbeta Ištvánová. Otec Michal Ištván. Matka Žofia. Krst. rod.- Jakub Urban a Dorota Bogárová.
15. 16. Novembra sa narodila sa Alžbeta. Otec Ďuro Adamík. Matka Mária. Krst. rod.- Ondrej Blaško a Eva Roskošová.
16. 16. Novembra sa Katarína. Otec Ondrej Roskoš. Matka Dorota. Krst. rod.- Matúš Molnár a Anna Birovská.
17. 16. Novembra narodil sa Ondrej. Otec Ján Blaško. Matka Anna. Krst. rod.- Jakub Urban a Katarína Urbanová.

18. 24. Novembra narodil sa Juraj Hrivnák. Otec Matúš Hrivnák. Matka Zuzana. Krst. rod. -Ján Szarkoczy a Dorota Domanovská.

19. 4. Decembra narodil sa Martin Tosedsky. Otec Juraj. Matka Mária Tosedská. Krst. rod.- Ján Pirovsky a Anna Pirovská.

20. 4. Decembra sa narodil Juraj Loci. Otec Martin. Matka Mária. Krst. rod. Ján Szarkoczy a Dorota Petrinová.

20. 25. Mája prvým pochovaným bol Juraj, syn Michala Sarkana.

Bratislava 15.december 2016

Michal HRONEC